

ÇANKIRI GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2025/44

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 28/10/2025 tarihli ve 2025/699 sayılı kararıyla oy birliğiyle kabul edilmiştir.

KISALTMALAR.....	iii
I. GİRİŞ.....	1
II. GENEL BİLGİLER.....	3
A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler	3
B. Merkez Personeli	3
C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler	5
III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	6
A. Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Bilgilendirme Prosedürleri	6
B. Fiziksel Koşullar	8
C. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Disiplin ve Şikâyet Prosedürleri.....	10
D. Beslenme.....	12
E. Sağlık ve Psikososyal Destek Hizmetleri.....	13
F. Eğitsel, Kültürel, Sosyal ve Sportif Faaliyetler ile Dış Dünyayla İletişim.....	15
H. Güvenlik	17
IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER.....	18
A. Değerlendirme	18
B. Tavsiyeler.....	18
1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler	18
2. Çankırı İl Sağlık Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler	21
3. Çankırı Barosuna Yönelik Tavsiyeler.....	22
4. Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğüne Yönelik Tavsiye	22
5. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler	22

AIÖK	: Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
BM	: Birleşmiş Milletler
EKG	: Elektrokardiyografi
GÖKSEM	: Düzensiz Göçmen Kabul ve Sevk Merkezi
İGA	: İdari Gözetime Alternatif Yükümlülükler
m²	: Metrekare
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol
para.	: Paragraf
TIHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK); 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol'ü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *"Bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*

3. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.

4. Geri gönderme Merkezleri, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda bulmaktadır. Kanun'un "Geri gönderme Merkezleri" başlıklı 58'inci maddesinde; *"(1) İdari gözetime alınan yabancıların geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) Geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu Merkezleri işletirebileceği, (3) Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği"* hükümleri yer almaktadır.

5. 22/4/2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’in 3’üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine göre geri gönderme merkezi; “*idari gözetim altına alınan yabancılardan barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri*” ifade etmektedir.

6. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin bulundukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan yabancılardan tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirilmesi de TİHEK’in görev ve yetki alanına girmektedir.

7. Anılan görevin icrası kapsamında 17/12/2024 tarihinde Türkiye Kızılay Derneği ile birlikte Çankırı Geri Gönderme Merkezine¹ **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde; İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ..., Başkan Müşaviri ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcıları ... ve ..., Sağlık Teknisyeni ..., Türkiye Kızılay Derneği Göçmen Koruma Hizmetleri Müdürü ..., Türkiye Kızılay Derneği Göçmen Koruma Hizmetleri Uzmanı ... ile Kurumumuzun talebi üzerine Çankırı Valiliği tarafından görevlendirilen Halk Sağlığı Uzmanı Hekim ...yer almıştır.

8. Ziyaret, Merkez İdaresi ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede, Ziyaret Heyeti tarafından TİHEK ve UÖM görevi ile ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiş; Merkez İdaresinden ise Merkezin işleyişi, mevcut durumu, personel ile Merkezde barındırılan yabancılar hakkında bilgiler edinilmiştir. Ön görüşmenin ardından sağlık servisi, spor salonu, ilk kabul odaları, avukat görüşme odaları, kütüphane, derslik, oyun alanı gibi ortak alanlar yerinde incelenmiş akabinde Ziyaret Heyeti tarafından İdarenin dahli olmaksızın belirlenen yabancılar ile Merkez personeli bulunmaksızın görüşmeler yapılmıştır. Görüşme gerçekleştirilen yabancılara, TİHEK ve UÖM görevi hakkında genel bilgiler verilmiş; ziyaretin amacı, kapsamı ve kişisel verilerin gizliliği korunarak ziyaret neticesinde bir rapor hazırlanacağı açıklanmıştır. Ziyaret heyetinde yer alan uzmanlar tarafından Merkezde kalan ve Türkçe bilmeyen yabancılarla İngilizce ve Arapça dillerinde görüşmeler gerçekleştirilmiş, Merkezde kalan diğer yabancıların tercüman olarak kullanılmamasına özen gösterilmiştir. Tüm

¹ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

görüşmelerin ardından Merkez İdaresi ile kapanış toplantısı yapılmış; ziyarete ilişkin edinilen ilk gözlem ve tespitler İdareye iletilmiş, ziyaret sonrası hazırlanacak raporun Merkez İdaresi ve diğer ilgili makamlar ile paylaşılarak tavsiyelerin Kurumumuz tarafından takip edileceği ve takip ziyareti yapılabileceği bilgisi verilmiş; ilgili bilgi ve belgeler alınarak ziyaret tamamlanmıştır.

9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 8/2/2024 tarihli ve 2024/230 sayılı kararı ile Başkanlık Makamının 5/12/2024 tarihli ve 44907 sayılı oluruna istinaden 17/12/2024 tarihinde Çankırı Geri Gönderme Merkezine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

II. GENEL BİLGİLER

A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler

10. Çankırı il merkezine 16 kilometre uzaklıkta bulunan Merkez 8/5/2019 tarihinde faaliyete geçmiştir. Merkeze toplu taşıma araçları ile ulaşım imkânı bulunmamaktadır.

11. Merkezin olağan kapasitesi 750 olup artırılmış kapasitesi 800 kişidir.

12. Merkez, 23.400 metrekare (m²) açık alan üzerinde 7.932 m² kapalı alanda hizmet vermektedir.

B. Merkez Personeli

13. Merkezde ziyaret tarihi itibarıyla 173 personel görev yapmaktadır. Personelin unvan ve sayı dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

ÜN VAN	PERSONEL SAYISI
Merkez Müdür Vekili	1
İl Göç Uzmanı/İl Göç Uzman Yardımcısı	5
Psikolog	1
Sosyal Çalışmacı	1
Tercüman	2

Gıda Mühendisi	1
Güvenlik Görevlisi	70
Temizlik Görevlisi	9
Sürekli İşçi	17
Teknik Personel	2
Büro Personeli	3
Polis Memuru	2
Şoför	5
Depo Görevlisi	2
Arşiv Görevlisi	2
Revir Görevlisi	3
Nöbetçi Amir	3
Jandarma Personeli	44
TOPLAM	173

Tablo-1/Merkez personelinin görev dağılımı

14. Merkezde görev yapan tercümanlardan 1'i Farsça dilinde, 1'i Urduca dilinde uzmandır.

15. Merkezde idari-geçici görevli olarak 2 polis memuru ve 3 jandarma personelinin görevlendirildiği anlaşılmış olup yapılan görüşmeler sonrası geçici görevlendirilen personelin çalışma koşullarından memnun olduğu ancak göç uzmanlarının almış olduğu eğitimleri almadıkları öğrenilmiştir.²

16. İncelenen belgelerden, Merkezde görev yapan personelin insan hakları, engelli hakları ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin eğitim aldığı anlaşılmıştır.

² Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onurkırıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi (AIÖK), 19'uncu Genel Rapor, CPT/Inf (2009) 27, para. 77: “CPT, yasa dışı göçmen Merkezlerinde çalışan personelin özellikle ağır bir göreve sahip olduğunu yinelemek ister. Sonuçta, bu kişiler dikkatle seçilmeli ve uygun eğitimi almalıdır.”

C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler

17. Ziyaret tarihinde Merkezde 57 farklı uyruktan 806 yabancı³ bulunmaktadır. Yabancıların tamamı erkektir.

18. Merkezde refakatsiz çocuk bulunmamaktadır.⁴ Babasının refakatinde kalan bir erkek çocuk⁵ bulunmaktadır.⁶

19. İdare tarafından Merkeze getirilen yabancıların fiziki görünüşleri nedeniyle yaşları konusunda şüpheye düşülmesi halinde yabancıların hastaneye sevk edilerek kemik yaşı tespitinin yaptırıldığı, kemik yaşı tespitine ilişkin sağlık raporu üzerine kişilerin Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne teslim edildiği öğrenilmiştir.

20. Merkezde kadın ve çocukların tutulmadığı, Merkeze getirilen kadın ve çocukların Düzensiz Göçmen Kabul ve Sevk Merkezi'nde (GÖKSEM) bekletilerek idari gözetime alternatif yükümlülüklerin (İGA)⁷ uygulandığı ve kısa süre Merkezde tutulduğu ifade edilmiştir. Kamera kayıt görüntüleri izlenerek ve ilgili evraklar incelenerek Merkeze getirilen kadın ve çocukların GÖKSEM alanında tutularak İGA uygulanmasına karar verildiği ve 24 saat içinde Merkezden çıkış yaptıkları anlaşılmıştır.

21. Merkeze günlük yabancı giriş ve çıkış sayısının ortalama 15-20 civarında olduğu öğrenilmiştir.

22. Yabancıların merkezde kalış süresinin ortalama 158 gün olduğu öğrenilmiştir.

23. Ziyaret tarihinde Merkezde insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen yabancı ile uluslararası koruma talebinde bulunan yabancı bulunmadığı öğrenilmiştir.

³ Söz konusu yabancıların sayı ve uyrukları; 346 Afganistan, 50 Bangladeş, 50 Türkmenistan, 45 Pakistan, 40 Mısır ve 275 diğer ülkeler şeklindedir.

⁴ Ziyaret tarihinde Merkezde kalan yabancılardan 18 yaşının altında olduğu şüphe duyulan isimler Merkez İdaresine iletilmiş, yaptırılan kemik testi sonucunda bir yabancıların 17 yaşında diğerlerinin 18 yaşında olduğu tespit edilmiştir. Çocuk yabancı hakkında gerekli işlemlerin yapılarak Merkezden çıkarılıp Çankırı Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne teslim edildiği bildirilmiştir.

⁵ Söz konusu çocuk 2015 doğumludur.

⁶ BM Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum 3/2017/22, Para 32(h): “Devletin yargı yetkisi dâhilindeki sınır kontrollerinde ve diğer göç kontrol prosedürlerinde çocukların derhal tespit edilmesi ve çocuk olduğunu iddia eden herkesin bu şekilde muamele görmesi, derhal çocuk koruma makamlarına ve diğer ilgili hizmetlere yönlendirilmesi ve bir vasi atanması sağlanmalıdır.” Avrupa Konseyi: “Çocuklar yanlış bir şekilde yetişkin olarak tanımlandıklarında, ciddi bir haksızlık riski oluşturan, savunmasızlıklarını artıran ve refah hizmetlerine ve desteğine, eğitime, yasal temsil için finansmana ve aile birleşimine erişim yeteneklerini etkileyen bir statüye hapsolurlar.” (Age Assessment for Children in Migration: A human rights-based approach, Avrupa Konseyi, 2019, s.7)

⁷ 6458 sayılı Kanunun “İdari gözetime alternatif yükümlülükler” başlıklı 57/A sayılı maddesinin birinci fıkrasına göre: “57’nci maddenin ikinci fıkrasında sayılan yabancılara ya da idari gözetimi sonlandırılan yabancılara aşağıdaki idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilebilir: a) Belirli adreste ikamet etme b) Bildirimde bulunma c) Aile temelli geri dönüş ç) Geri dönüş danışmanlığı d) Kamu yararına hizmetlerde gönüllülük esasıyla görev alma e) Teminat f) Elektronik izleme.”

24. Ziyaret tarihinde Merkezde engelli 4 yabancı⁸ ve kronik rahatsızlığı olan 14 yabancı bulunmaktadır.

III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

A. Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Bilgilendirme Prosedürleri

25. Merkeze kabulü gerçekleştirilen yabancılar ilk olarak girişte bulunan bekleme salonuna alınmaktadırlar. Bekleme salonunda 1 adet X-Ray cihazı bulunduğu, 1 el detektörü bulunduğu, salonun duvarlarına Merkezde verilen hizmetlere ve dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin Türkçe, Arapça, İngilizce, Rusça, Farsça ve Urduca olmak üzere 6 dilde afişlerin asıldığı görülmüştür. Verilen hizmetlere ilişkin afişlerde yemek, temizlik, sağlık, çamaşır, sosyal etkinlikler, uluslararası koruma ve sınır dışı işlemleri konularına ilişkin bilgilerin bulunduğu, dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin afişlerde ise Merkezde yapılması ve yapılmaması gereken kurallar ile yasaklı eşyalar listesinin bulunduğu görülmüştür.

26. Kamera kayıtlarından yaklaşık 50 kişilik bir grup yabancının Merkeze giriş işlemleri yapıldığı sıradaki görüntüleri izlenmiş ve yabancıların işlemler süresince yerde oturmak zorunda kaldıkları görülmüştür.

27. Kabul bölümüne alınan yabancıların üst aramalarının tercüman eşliğinde güvenlik görevlileri tarafından gerçekleştirildiği, yabancıların bavul, çanta, değerli eşya ve para gibi eşyalarının kayda alındıktan sonra emanet odalarında muhafaza edildiği kamera kayıtlarından anlaşılmıştır.

28. Üst arama kısmında detaylı aramalarda kullanılmak üzere önlük bulundurulmadığı görülmüştür.

29. Ziyaret Heyeti tarafından emanet eşyaların muhafaza edildiği odalar incelenmiş, bavul ve çantaların bir odada muhafaza edildiği, değerli eşyaların ise ayrı bir odada poşetlenerek kilitli dolaplarda saklandığı ve her 2 odada da kamera bulunduğu görülmüştür. Kilitli dolaplar arasından Ziyaret Heyeti tarafından rastgele seçim yapılarak dolapların içindikiler ile emanet eşya kayıtları karşılaştırılmış ve kayıtların eksiksiz tutulduğu tespit edilmiştir.

30. Kişisel eşyaların Merkez İdaresine tesliminin ardından yabancılara hijyen kiti olarak şampuan, nevresim takımı ve battaniye teslim edilerek yabancıların odalara

⁸ Söz konusu engellilik durumları; 3'ü görme engeli ve 1'i işitme engeli şeklindedir.

yerleştirildiği İdare tarafından belirtilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından yatakhanelerde yapılan incelemeler sırasında bazı yabancıların nevresim takımı veya battaniyelerinde eksiklikler olduğu görülmüştür.

31. Merkez İdaresi tarafından yabancıların bekleme salonunda bulunan X-Ray cihazından geçirilmesinin ardından, görevli personel tarafından Merkezde kaldıkları süre boyunca sahip oldukları haklar ve sorumluluklar, geri gönderme süreci ile gönüllü geri dönüş prosedürü hakkında bilgilendirildiği, bilgilendirilen yabancıların Türkçe bilmemesi halinde Merkezde görev yapan tercümanlardan yardım alındığı, yabancıların toplu olarak Merkeze getirilmesi durumunda ise aralarında Türkçe bilen yabancıların diğer yabancılara bilgilendirme metnini tercüme ettiği ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından yapılan görüşmeler neticesinde, yabancıların büyük kısmının ne sebeple Merkeze getirildikleri veya ne kadar süreyle Merkezde kalacaklarına dair bilgisinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Ziyaret sonrasında Merkez İdaresi tarafından iletilen belgeler incelendiğinde, yabancılara Merkez’de kalırken sahip oldukları haklar, uyulması gereken kurallar ve teslim edilen malzemelerin bilgisini içeren Türkçe, İngilizce, Arapça ve Farsça olarak hazırlanan bilgilendirme formunun imzalatıldığı öğrenilmiştir.

32. Merkez İdaresi tarafından, Merkeze giriş yapan yabancıların bilgilerini GöçNet sistemi üzerinden takip ettikleri ayrıca her bir yabancıya yalnızca Merkezde geçerli olmak üzere bir numara verildiği ve bu numara ile tüm bilgilerin bilgisayar sistemine işlenerek ilgili birimlerce yapılan işlemlerin takip edildiği ifade edilmiştir.

33. Merkez İdaresi tarafından yabancıların yerleştirileceği yaşam alanlarının ve odaların, uyruklarına bakılarak belirlendiği ifade edilmiştir.

34. Merkezde bulunan yaşam alanlarına yapılan ziyaretlerde yaşam alanlarının tümünde sigara içilebildiği görülmüştür. Ziyaret sonrasında Merkez idaresi tarafından sigara içilen ve içilmeyen odaların ayrıldığı belirtilmiştir.

35. Merkeze kabul işlemleri sırasında her yabancı için darp-cebir raporu alındığı ve yabancıyla yapılan ön görüşmede sağlık sorunu olup olmadığının sorulduğu ifade edilmiştir.

36. Merkez İdaresi tarafından yabancıların idari gözetim kararlarının ilk defa 6 aylık süre için verildiği, yabancıların iş birliği yapmaması, doğru bilgi vermemesi ve gerekli belgeleri sunmaması halinde idari gözetim kararının bir defaya mahsus olmak üzere 6 ay uzatıldığı ifade edilmiştir.⁹

⁹ 6458 sayılı Kanunun 57’nci maddesinin üçüncü fıkrası: “Geri gönderme Merkezlerindeki idari gözetim süresi altı ayı geçemez. Ancak bu süre, sınır dışı etme işlemlerinin yabancıların iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde, en fazla altı ay daha uzatılabilir.”

37. Ziyaret tarihi itibarıyla 6 aydan fazla idari gözetim altında barındırılan yabancı sayısının 291 olduğu ifade edilmiştir.

38. Merkez İdaresi tarafından, 2024 yılı içerisinde 627 yabancının Göç İdaresi Başkanlığı talimatıyla, 1.330 yabancının Sulh Ceza Hâkimliği kararıyla, 8 yabancının terke davet edilmek suretiyle ve 22 yabancının Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne teslim edilmek suretiyle idari gözetim kararlarının sonlandırıldığı ifade edilmiştir.

39. Merkez İdaresi tarafından, yabancının ikna olması halinde, gönüllü geri dönüş formunun mümkünse kişinin kendi dilinde veya anlayabileceği dilde el yazısıyla, aksi takdirde en azından kişi bilgileri ve imzası el yazısıyla alınarak düzenlendiği ve dosyasında muhafaza edildiği bildirilmiştir.

40. Merkezde kalan Suriye uyruklu yabancılarla yapılan görüşmelerde, Suriye'deki rejim değişikliği sonrasında ülkelerine gönüllü geri dönüş yapmak istediklerini ancak idari süreçlerin uzun sürdüğünü dile getirmişlerdir. Merkez idaresi tarafından, bazı Suriye uyruklu yabancının geçerli bir kimlik taşımadığı, sadece sözlü beyanla Suriyeli olduklarını belirttikleri, bu şekilde başka Arap ülkeleri vatandaşlarının da Suriye'ye geçmeye çalıştıkları ve ilgili makamlardan bu kişilerin Suriye vatandaşlığı ile ilgili doğrulama işlemlerinin beklenildiği ifade edilmiştir.

41. Merkezde 2024 yılı içinde gerçekleştirilen gönüllü geri dönüş ve sınır dışı etme kararı işlemlerine ilişkin sayısal verileri içerir tablo aşağıda yer almaktadır:

KARAR TÜRÜ	İŞLEME TABİ TUTULAN YABANCI SAYISI
Sınır Dışı Etme Kararı	256
Gönüllü Geri Dönüş (60/A)	745
TOPLAM	1.001

Tablo-2/Merkezde 2024 yılı gönüllü geri dönüş ve sınır dışı etme kararı sayısal verileri

B. Fiziksel Koşullar

42. Merkez binası, konteyner ve çelik konstrüksiyon yapılardan oluşmaktadır. İdari bölümlerin bir kısmı çelik konstrüksiyon yapıda bulunmaktayken bir kısmı konteynerlerde bulunmaktadır. Yabancıların kaldığı kısımlar ise iki katlı konteynerlerden oluşmaktadır.

43. Merkez, 250 kişilik 4 yaşam alanı ve 500 kişilik 6 yaşam alanından oluşmaktadır. Yaşam alanlarında her biri 2,74 metre boy, 8,73 metre en ve 2,62 metre yüksekliğe sahip 119

adet konteyner bulunmakta ve her yaşam alanının 360 m² ile 460 m² arasında bahçesi bulunmaktadır.

44. Merkezin ortak alanları yemekhane, psikososyal destek birimi, revir, etkinlik odası ve berber odasından oluşmaktadır.

45. Odalarda 3'er adet ranza mevcut olduğu, Merkezde kapasite üstünde yabancı barındırılması nedeniyle bazı yabancıların yer yataklarında yattığı görülmüştür.

46. Odalarda doğal ışık kaynağı olarak 2 pencere mevcut olup pencerelerin demir parmaklıklarla örülü olduğu, odaların havalandırmasının yeterli ancak doğal ışıklandırmanın yetersiz olduğu ve yapay ışıklandırma kullanıldığı görülmüştür.

47. Bazı konteynerlerde banyo ve tuvalet kısmındaki su giderlerinde sızıntı olduğu, yaşanan su sızıntıları nedeniyle elektrik tesisatında sıklıkla arıza meydana geldiği bu nedenle bazı konteynerlerde elektrik bulunmadığı ve yapay aydınlatmanın kullanılamadığı, bazı yabancıların yataklarının ıslandığı, odalarda bulunan demir ranza ve dolap gibi metal eşyaların paslanmaya başladığı ve bazı odaların banyo bölümündeki duş başlıklarının ise kırık olduğu görülmüştür.

48. Yatakhanelerdeki ayrı bir bölümde tuvalet ve banyo bulunduğu görülmüştür. Bu alanda 1 alaturka tuvalet, 1 lavabo ve 1 banyo mevcuttur. Tuvalet ve banyolarda tutunma barı bulunmadığı, bu alanların engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı görülmüştür.

49. Odalarda acil durum butonları bulunmamakta olup görüşme yapılan yabancılar tarafından acil durumlarda kattaki güvenlik görevlileriyle iletişim kurdukları dile getirilmiştir.

50. Merkez, sıvılaştırılmış doğalgaz kullanılan kombili kalorifer sistemiyle ısıtılmaktadır. Yabancıların odalarında ve ortak alanlarda kalorifer peteklerinin bulunduğu görülmüş, yabancılarla yapılan görüşmelerde odaların yeteri kadar ısınmadığı dile getirilmiştir. Ziyaret tarihinde, Merkezin bulunduğu bölgenin soğuk hava koşullarına sahip olduğu, yapının konteyner tipinde inşa edilmesi nedeniyle yeterli ısı yalıtımının sağlanamadığı ve ısınma sorunu yaşandığı anlaşılmıştır.

51. Yabancıların eşyalarını muhafazaları için yeteri kadar dolap olmadığı sadece bazı odalarda dolapların mevcut olduğu, çoğu odada yabancıların kişisel eşyalarını poşetlerde muhafaza ettiği görülmüştür.

52. Konteynerlerin zeminlerinde, malzemenin kolay kırılabilir nitelikte olması ve çürüme nedeniyle çok sayıda odada kırık ve delikler olduğu görülmüştür.

53. Merkezde 24 saat soğuk suya erişim imkânı bulunmakta olup yabancılar için miktar yönünden su kısıtlamasına gidilmediği belirtilmiştir. Yabancılarla yapılan görüşmelerde banyolarda sıcak suyun genellikle bulunmadığı, bu nedenle kişisel temizliklerini düzenli olarak

yerine getiremedikleri ya da soğuk su ile yıkanmak zorunda kaldıkları ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından farklı konteynerlerde yapılan incelemelerde sıcak suyun akmadığı görülmüştür. İdare ile yapılan görüşmede sıcak suyun düzenli olarak sağlandığı ancak yabancılar tarafından suyun sürekli açık bırakıldığı için kazandaki sıcak suyun bittiği ve soğuduğu belirtilmiştir.

54. Bazı yaşam alanlarında ibadet için bir oda ayrılmışken çoğu yaşam alanında yabancıların ibadet etmeleri için ayrı bir alan olmadığı, yabancıların yaşam alanlarının avlusunda nevresimlerini sererek cemaat halinde namaz kıldıkları görülmüştür. Ziyaret sonrasında Merkez idaresi tarafından yabancılar örtü verildiği ve bu örtülerin üstünde namaz kıldıkları öğrenilmiştir.

55. Merkezdeki ortak alanların ve idari kısımların temizlik görevlileri tarafından temizlendiği, yabancıların yaşam alanlarını ve odalarını temizlemek için hijyen malzemelerinin İdare tarafından verildiği ifade edilmiştir. Yabancılarla yapılan görüşmelerde İdare tarafından yeterli hijyen malzemesinin temin edilmediği iddia edilmiş ve odaların temiz olmadığı görülmüştür. Hijyen malzemesi dağıtımlarına dair kayıt tutulmadığı için yeterli miktarda malzemenin verilir verilmediği doğrulanamamıştır.

56. Merkezde sanayi tipi çamaşır yıkama ve kurutma makinelerinin olduğu çamaşırhane mevcuttur. Temiz ve kirli battaniye ve nevresimlerin ayrı ayrı bölümlerde ve raflarda muhafaza edildiği görülmüştür. Yabancıların nevresim takımlarının ve battaniyelerinin İdarenin belirlediği sırayla toplanarak çamaşırhanede yıkandığı belirtilmiştir.

57. Yabancıların çamaşırlarını elde yıkadıkları görülmüştür. Ziyaret sonrasında İdare tarafından, yabancıların çamaşırlarını yıkamaları için 1 çamaşır makinesinin tahsis edildiği bilgisi iletilmiş ancak mevcut yabancı sayısı için yeterli olmadığı değerlendirilmiştir.

58. Merkezde ortak alanlarda yangın söndürme sisteminin, yaşam alanlarında da yangın dolaplarının bulunduğu görülmüştür.

59. İdare tarafından Merkezde düzenli ilaçlama yapıldığı ifade edilmiş ancak yabancılar tarafından, konteynerlerde yaygın haşere ve kemirgen sorunu bulunduğu yönünde çok sayıda şikâyetle bulunulmuştur.

C. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Disiplin ve Şikâyet Prosedürleri

60. Gerçekleştirilen görüşmelerde yabancılar tarafından, idari personel ile görüşemedikleri, görüşme taleplerini aynı yaşam alanında bulunan ve “çavuş” olarak

adlandırdıkları yabancılara veya güvenlik görevlilerine sözlü olarak ilettikleri, ancak bu taleplere geri dönüş alamadıklarını ifade edilmiştir.

61. Merkezde, 2 tanesi yemekhanede ve 1 tanesi kabul alanında olmak üzere toplam 3 adet dilek/şikâyet kutusunun bulunduğu, bu kutulara basılı dilek/şikâyet formlarının yerleştirildiği ve kalemlerin, yabancılara kendilerine veya başkalarına zarar vermesini önlemek amacıyla güvenlik görevlilerine teslim edildiği belirtilmiştir.

62. Merkezde 6 avukat görüşme odası bulunduğu, bunlardan 4'ünün aktif olarak kullanıldığı, mevcut odalarda masa ve sandalye yer aldığı, odaların temiz ve dışarıya ses geçirmeyecek şekilde yalıtımlı olduğu¹⁰, ayrıca odalarda yalnızca görüntü kaydı alan bir kamera bulunduğu ilişkin uyarı levhasının asılı olduğu tespit edilmiştir.

63. Ziyaret Heyeti tarafından avukat bekleme odasında bulunan avukatlarla yapılan görüşmeler neticesinde avukatların yabancılara görüşme hususunda sorun yaşamadıkları, yabancılara görüşmek ve dosyalarını incelemek için vekâletname ibraz etmeleri gerekmediği, dosyadan örnek almak istemeleri halinde vekâletname ibraz ettikleri öğrenilmiştir.

64. Yabancılara yapılan görüşmelerde de avukatlarıyla serbestçe görüşebildikleri, Merkez İdaresinin bu konuda herhangi bir engelleme yahut kısıtlama yapmadığı dile getirilmiştir.

65. Yabancılara yapılan görüşmelerde, bazı yabancılar avukatlarına ödeme yapmalarına rağmen avukatların görüşmeye gelmemesi nedeniyle mağdur edildiklerini beyan etmişlerdir.

66. Merkezde yabancılar için uygulanabilir bir disiplin prosedürünün bulunmadığı, kural ihlallerinin genellikle yaşam alanının değiştirilmesi gibi idari tedbirlerle çözümlendiği, konusu suç teşkil eden eylemler hakkında ise adli işlem başlatıldığı belirtilmiştir.

67. Yapılan görüşmelerde, güvenlik personeli tarafından kendilerine hakaret edildiğini ve darp edildiklerini iddia eden yabancılar olmuş, kamera kayıtlarının incelenmesi sonucunda darp veya kötü muameleye dair somut bir bulguya rastlanılmamıştır.

68. Yabancılara yapılan görüşmelerde Merkezde görevli İl Göç Uzman ve Uzman Yardımcıları ile personel sayısının az olması nedeniyle çoğunlukla görüşemediklerini belirtmişlerdir.

¹⁰ AİÖK Standartları, Kötü Muameleyi Önleme Yolu Olarak Avukata Erişim, [CPT/Inf(2011)28-part1], s. 2, para. 23 "... özgürlüklerinden yoksun bırakılanların bu süreç boyunca avukata erişim hakları, avukatla buluşma hakkını ve de mahrem bir ortamda buluşma hakkını mutlaka içermelidir."

D. Beslenme

69. Merkezde biri 250 diğeri 190 kişilik olmak üzere 2 yemekhane bulunduğu görülmüştür. Kamera kayıtlarının incelenmesi sonucunda yabancıların barındıkları yaşam alanına göre sırasıyla yemekhaneleri kullandığı görülmüştür.

70. Yabancılar sabah, öğle ve akşam olmak üzere günde 3 öğün yemek verilmektedir. Merkez İdaresi tarafından yemeklerin günlük iye bedeli kapsamında hizmet alımı yöntemi ile yüklenici firma tarafından sağlandığı ifade edilmiştir.

71. Merkezde 1 gıda mühendisi görev yapmaktadır. Yemek menülerinin aylık olarak hazırlandığı, yemeklerin ilk kontrolleri gerçekleştirilerek numune alındığı, hekim raporuyla şeker veya hipertansiyon tanısı konulan yabancılar uygun diyet menüler sunulduğu öğrenilmiştir.

72. Yabancılarla yapılan görüşmelerde, sürekli aynı yemeklerin çıktığı ve lezzetli olmadığı, menüde çoğunlukla baklagillere yer verildiği, etli yemeklere ise az rastlandığı dile getirilmiştir. Yemek menülerinin incelenmesi neticesinde, yemek çeşitliliğinin genel olarak yeterli olduğu buna karşılık kırmızı et oranının düşük kaldığı değerlendirilmiştir.

73. Ziyaret tarihinde öğle yemeği Merkezde yenilmiş, yenilen yemeklerin çeşidi, lezzeti ve doyuruculuğu Ziyaret Heyeti tarafından yeterli bulunmuştur.

74. Yapılan incelemede yemek numunelerinin mevzuata¹¹ uygun olarak 72 saat süreyle saklandığı görülmüştür.

75. Merkezde bulunan kantinde gıda ve çeşitli hijyen malzemelerinin satıldığı görülmüştür. Yabancılar gün içerisinde kantinden alışveriş yapma imkânı sağlanmaktadır. Kantin Denetim Komisyonu tarafından kantinin aylık olarak denetlendiği, ürün fiyatlarının İdarenin bilgisi dâhilinde belirlendiği belirtilmiştir. Kantinde yapılan incelemede ürün çeşitliliğinin yeterli olduğu, son kullanma tarihi geçmiş ürün bulunmadığı ve fiyatların piyasa fiyatları ile uyumlu olduğu görülmüştür.

76. Merkez İdaresi, yabancılar kişi başı günlük 1,5 litre içme suyu temin edildiği, bu miktarın yaz aylarında 2,5 litreye yükseltildiği, diyet menü uygulanan yabancılar ise günlük 3 litre su verildiği belirtilmiştir. Bu husus yabancılarla yapılan görüşmelerde doğrulanmıştır.

¹¹ 26/9/2008 tarihli ve 27009 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Gıda Güvenliği ve Kalitesinin Denetimi ve Kontrolüne Dair Yönetmelik’in 8’inci maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi: “Kamu-özel kurum ve kuruluşları ile mahallinde üretilerek toplu tüketime sunan işyerleri ve yemek fabrikaları, ürettiği yemek partisinin her çeşidinden alınan bir örneği 72 saat uygun koşullarda saklamakla yükümlüdür.”

E. Sağlık ve Psikososyal Destek Hizmetleri

77. Merkezin revir biriminde, Çankırı İl Sağlık Müdürlüğü tarafından haftalık dönüşümlü olarak görevlendirilen bir pratisyen hekim ile nöbet usulüyle 7/24 görev yapan bir sağlık görevlisinin bulunduğu belirtilmiştir. Merkez İdaresi tarafından sağlık personelinin yeterli sayıda olmadığı, konuyla ilgili Çankırı İl Sağlık Müdürlüğü ile daha önce görüşüldüğü ancak bir çözüme kavuşmadığı ifade edilmiştir.

78. Hekimle yapılan görüşmede, günde ortalama 50 yabancınn muayene edildiği ve hasta başına ayrılan muayene süresinin ortalama 2-3 dakika olduğu beyan edilmiştir. Ziyaret esnasında, hastalara yönelik işlemlerin detaylarına dair kayıtlar tutulmadığı için kontrol edilememiştir. 2024 yılında 8.659 yabancınn Merkezde görevli hekim tarafından muayene edildiği ve 1.302 yabancınn hastaneye sevkinin sağlandığı öğrenilmiştir.

79. Revire ilişkin gerçekleştirilen incelemede, revirde 1 ilaç dolabı, 1 sedye, 1 defibrilatör, 1 elektrokardiyografi (EKG) cihazı, 1 acil çantası, 1 nebulizatör, 1 seyyar satürasyon probu, 1 manuel tansiyon ölçer ve 2 oksijen tüpü bulunduğu görülmüş; ilk yardım müdahalesi için yeterli malzeme ve teçhizatın bulunmadığı, intravenöz ilaç, serum ve damar yolu setlerinin mevcut olmadığı, EKG cihazının eski olduğu ve her boyda laringoskop setinin bulunmadığı; hastaların girişte beklemesi için uygun bir alan ayrılmadığı, ayrıntılı sağlık muayenelerinin yapılmasına elverişli fiziksel koşulların bulunmadığı, revirin genel hijyen düzeyinin yetersiz kaldığı ve sağlık araç-gereçlerinin sterilizasyon, dezenfeksiyon ile saklama koşullarının mevzuata uygun şekilde sağlanmadığı, görülmüştür.

80. Yabancılar, revire çıkma taleplerini “çavuş” diye anılan yabancılara veya güvenlik görevlilerine sözlü olarak ileterek revire gidebildiklerini ifade etmişlerdir. Hekimin muayene sonrası reçete düzenlediği, reçetede yer alan ilaçların Merkez personeli tarafından temin edildiği ve sağlık personeli tarafından sabah-akşam dozlar hâlinde kişilere dağıtıldığı ifade edilmiştir. Bazı durumlarda ilaçların, aynı yaşam alanındaki “çavuş” olarak anılan yabancılara teslim edilerek sahiplerine ulaştırılmasının istendiği öğrenilmiştir. Bu yöntemde, ilaçların ilgili kişilere ulaşp ulaşmadığını denetleyen bir mekanizmanın bulunmadığı, ilaçlarını alamadığını beyan eden kişiler olmuştur.

81. Acil durumlarda ilk müdahalenin Merkezde görevli sağlık personeli tarafından yapıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca gerekli görülen durumlarda 112 Acil Çağrı Merkezi aranarak yabancıların hastaneye götürüldüğü, Merkeze en yakın hastanenin 18 kilometre mesafede bulunduğu ve ambulansın yaklaşık 15 dakika içinde Merkeze ulaştığı bilgisi verilmiştir.

82. Merkezde 2024 yılı içerisinde 1 ölüm vakası yaşandığı belirtilmiş incelenen otopsi raporunda ölüm nedeninin “vücutta yaygın sistemik enfeksiyon ve beraberinde gelişen komplikasyonlar” olduğu görülmüştür.

83. Merkezde belirlenmiş bir karantina odası bulunmamaktadır. İhtiyaç durumunda bir odanın karantina için tahsis edildiği belirtilmiştir.

84. Kronik rahatsızlığı bulunan yabancıların takiplerinin daha kolay sağlanması amacıyla belirli bir yaşam alanına yerleştirildiği ifade edilmiştir.

85. Merkez İdaresinden edinilen bilgiye göre, tüberküloz hastalarına yönelik olarak Halk Sağlığı Müdürlüğüne ihtiyaç hâlinde temaslı taraması yapıldığı, 2024 yılı içerisinde 21/2/2024 ve 20/8/2024 tarihlerinde olmak üzere 2 defa temaslı taraması gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

86. Ziyaret tarihinde, Merkezde psikiyatrik ilaç kullanan 32 yabancı bulunduğu, söz konusu ilaçların yabancılara sabah ve akşam uygun dozlarda verildiği öğrenilmiştir. Gerçekleştirilen incelemede kırmızı ve yeşil reçeteli ilaçların saklanması için kilitli çelik dolap bulunmadığı ve ilaç takibine yönelik narkotik kayıt defteri ile narkotik imha defterinin mevcut olmadığı görülmüştür.

87. Merkez personelinin düzenli olarak sağlık taramasından geçirilmediği anlaşılmıştır.

88. Yabancılara ilişkin yapılacak her türlü tanı, tedavi ve teşhis işlemlerinin, kendi dillerine çevrilmiş rıza onam formu alınmadan gerçekleştirildiği öğrenilmiştir. İdare tarafından sağlık muayenelerinde tercüman yetersizliği sebebiyle yabancılarla yeterli iletişim kurulamadığı ifade edilmiştir.

89. Merkezde diş hekimi bulunmamaktadır. Dişle ilgili şikâyetlerde hastaneye sevk işlemi gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

90. Merkezde bulunan psikososyal destek biriminde 1 psikolog ve 1 sosyal çalışmacı görev yapmaktadır. Merkezde görev yapan psikolog ve sosyal çalışmacı tarafından yabancıların Merkeze kabulü esnasında yabancıyı tanımak, durum ve risk değerlendirmesi yapmak, acil ihtiyaçları tespit etmek ve yabancının Merkeze uyumunu kolaylaştırmak amacıyla “Ön Değerlendirme Formu” doldurulduğu belirtilmiştir.

91. Ön değerlendirme esnasında detaylı değerlendirme yapılmasına karar verilen yabancılar için psikososyal destek personeli tarafından mümkünse hemen değilse Merkeze giriş yaptıkları andan itibaren 2 iş günü içerisinde yabancının “Detaylı Değerlendirme Formu” kullanılarak detaylı değerlendirmeye alındığı ifade edilmiştir.

92. Günlük 15-20 yabancıyla psikolog görüşmesinin gerçekleştirildiği, görüşmelerin

ortalama süresinin yaklaşık 4-5 dakika aralığında olduğu öğrenilmiştir. Psikolog ve sosyal çalışmacı tarafından, yabancılarla bireysel görüşmelerin yapıldığı, grup terapilerinin ise gerçekleştirilemediği ifade edilmiştir. Yabancılarla yapılan görüşmelerde ise, psikososyal destek birimi ile ilgili taleplerini “çavuş” veya güvenlik görevlileri aracılığıyla sözlü olarak ilettikleri ve görüşme sürelerinin yetersiz olduğu belirtilmiştir.

93. Psikososyal destek biriminde 2024 yılının ilk 11 ayında 3.107 ön değerlendirme formu doldurulduğu, 264 detaylı görüşme gerçekleştirildiği, 68 kişinin psikososyal değerlendirmeye alındığı ve 6 kişinin süreç içerisinde takibe alındığı ifade edilmiştir. Kişilere ait dosyaların kilitli dolaplarda muhafaza edildiği görülmüştür.

94. Merkeze kabul öncesinde uyuşturucu madde kullanım öyküsü olan yabancıların bulunduğu ve bu kişilerin yoksunluk sendromu belirtisi olarak uykusuzluk yaşadığı belirtilmiştir. Merkez İdaresi tarafından bu kişilerin bağımlı olmadıkları ifade edilmiş ancak bu tanıya yönelik herhangi bir inceleme yapılmadığı ve değerlendirmede yalnızca kişilerin beyanlarına başvurulduğu anlaşılmıştır.

95. Merkezde kalan yabancıların çoğunluğunun çok az sayıda kıyafete sahip olduğu ve bazı yabancıların ayakkabısının bulunmadığı görülmüştür. Yabancılarla yapılan görüşmelerde maddi durumlarının yetersiz olması nedeniyle yardım talebinde bulundukları ifade edilmiştir. Merkez İdaresi tarafından, Türk Kızılay ve diğer yardım kuruluşlarından düzenli olarak aynı yardımların alındığı, gelen ürünlerin ihtiyaç sahiplerine dağıtıldığı belirtilmiş ve yardım dağıtımlarına ilişkin kayıtlar tarafımıza sunulmuştur.

F. Eğitsel, Kültürel, Sosyal ve Sportif Faaliyetler ile Dış Dünyayla İletişim

96. Merkezde ayrı bir kütüphane bulunmayıp etkinlik odasının bir kısmı kitaplık olarak kullanılmaktadır. Bahse konu kitaplık kısmında çeşitli dillerde yazılmış 254 kitap ve İl Müftülüğünden temin edilen Kur'an-ı Kerimler bulunmaktadır. Ayrıca yabancılara posta yoluyla gönderilen kitapların da uygunluğu kontrol edildikten sonra teslim edildiği ifade edilmiştir.

97. Merkezde kalan yabancılarla yapılan görüşmede kitaplıktan yararlanan yabancıya rastlanmamıştır. Kitaplıkta bulunan kitaplar incelendiğinde mevcut kitap çeşitliliği yeterli bulunmamıştır.

98. Ziyaret esnasında yabancılarla yapılan görüşmelerde bazı yabancılar öğrenci olduğunu belirtmiştir. Merkez İdaresi tarafından, aktif öğrenciliği bulunan yabancılar hakkında Göç İdaresi Başkanlığı'na durum bildirimi yapıldığı, ilgili yabancının kamu düzeni ve

güvenliği açısından sakıncalı” olmaması halinde İGA yükümlülükleri uygulanarak idari gözetimin sonlandırıldığını ifade edilmiştir.

99. Merkezde faal bir kurs bulunmamaktadır. Merkez İdaresi tarafından, yabancılara yönelik kurs açılması amacıyla Çankırı İl Millî Eğitim Müdürlüğü Halk Eğitim Merkezi ile görüşme yapıldığı ancak Halk Eğitim Merkezi tarafından, kursların açılabilmesi için katılımcıların belirli bir süre düzenli olarak devam etmesi gerektiğinin belirtildiği ve Merkezde kalan yabancılara genellikle kısa süreli kalması nedeniyle kurs açılmasına olumlu bakılmadığı ifade edilmiştir.

100. Yabancıların kaldığı her bir yaşam alanında birer havalandırma alanı mevcuttur. Havalandırma alanının bazılarında yabancıların kullanabilmesi amacıyla voleybol filesi ve basket potası yer aldığı ancak bazı potaların kırık ve bazı filelerin yırtık olduğu görülmüştür. İdare hava şartlarının elverişli olduğu dönemlerde yabancılara top temin edildiğini ve bu alanların aktif olarak kullanıldığını belirtmiş, kamera kayıtlarında yabancıların bu alanlarda spor yapabildikleri görülmüştür.

101. Merkez İdaresi tarafından, yabancıların sabah kahvaltısı sonrası havalandırmaya çıkarak akşam sayımına kadar burada kaldıkları, yaz aylarında 09.00–20.00, kış aylarında ise 09.00–19.00 saatleri arasında havalandırmadan faydalandıkları ifade edilmiştir. Bu husus görüşme yapılan yabancılar tarafından doğrulanmış ve Ziyaret Heyeti tarafından da müşahade edilmiştir.

102. Merkezde her yaşam alanında 3 adet olmak üzere toplam 30 ankesörlü telefon bulunmaktadır. Ankesörlü telefonların yanında adli yardım bilgilendirme metninin ve İl Göç İdaresi Müdürlüğünün telefon numarasının bulunduğu afişlerin asılı olduğu görülmüştür.

103. Yabancılar tarafından telefonla görüşmeleri esnasında hattın kesildiği, telefonların bazılarının çalışır vaziyette olmadığı dile getirilmiştir. Merkez İdaresi, ziyaret akabinde Türk Telekom Müdürlüğü ile görüşüldüğünü ve arızalı cihazların tamir edildiğini belirten tutanakları Kurumumuza iletmıştır.

104. Yabancıların ankesörlü telefon kullanım kartlarını Merkezdeki kantinden temin ettikleri belirtilmiştir. Merkez İdaresi tarafından, telefonla görüşme giderlerini karşılayamayan yabancılar için münferit olarak telefon kartı temin edilerek destek sağlandığı, bayram ve özel günlerde imkânlar dâhilinde kart dağıtımı yapıldığı, bu kapsamda 2024 yılı içerisinde 914 telefon kartı dağıtıldığı ifade edilmiştir. Maddi durumu yetersiz olan veya aileleriyle görüntülü görüşme talebinde bulunan yabancılara, Merkeze ait hat üzerinden görüntülü görüşme imkânı sağlandığı da belirtilmiştir.

105. Merkez İdaresi tarafından, ziyaret saatlerinin hafta içi mesai saatleri arasında belirlendiği, yabancıların eşi, vasisi, üçüncü dereceye kadar kan hısımları ve ikinci dereceye kadar kayın hısımlarının ziyaretçi olarak kabul edildiği, görüşmelerde genellikle süre sınırı bulunmadığı ve ziyaretçi görüşmelerinde avukat görüşme odalarının kullanıldığı belirtilmiştir.

106. Yemekhanede yabancıların izlemesi amacıyla televizyon bulunmakla birlikte yaşam alanlarında televizyon ve radyo gibi sosyal imkânların bulunmadığı görülmüş, yabancılar tarafından yaşam alanlarında da televizyon bulunması talep edilmiştir.

H. Güvenlik

107. Merkez tel örgülü emniyet duvarı ile çevrili olup Merkezin iç güvenliği 70 özel güvenlik görevlisi¹² ve 14 jandarma personeli, dış güvenliği ise 30 jandarma personeli ile sağlanmaktadır.

108. Merkezin güvenliğini sağlamak amacıyla kameraların 24 saat boyunca 2 personel tarafından izlendiği, nöbetçi personellerin sürekli devriye yaptığı ve muhtemel güvenlik zafiyeti oluşturabilecek noktalara yönelik gerekli önlemlerin alındığı ifade edilmiştir.

109. Merkezde daha önce firar vakalarının yaşandığı, bu vakalara yönelik olarak güvenlik birimlerine anlık bildirimlerin yapıldığı ve tutanakların tutulduğu ifade edilmiştir.

110. 4/7/2023 tarihinde Merkezde yabancılar tarafından yangın çıkarıldığı ve isyan gerçekleştirildiği öğrenilmiştir. Merkez İdaresi, yaşanan yangın olayına ilişkin 6 yabancı hakkında adli işlem başlatıldığını ve bu yabancıların tutuklandığını belirtmiştir.

111. Merkezde, sabah ve akşam olmak üzere günde 2 kez sayım yapıldığı, sayım esnasında personel tarafından rutin kontroller gerçekleştirildiği ve bu kontrollerin kayıt altına alındığı ifade edilmiştir. Ayrıca, Merkezde ayda en az 1 kez rutin arama gerçekleştirildiği, ihtiyaç duyulduğunda ek aramalar yapıldığı belirtilmiştir.

112. Merkezde gece görüş özelliğine sahip, elektrik kesintilerine karşı güç kaynağına ve jeneratöre bağlı toplam 153 güvenlik kamerası bulunmakta olup kamera kapasitesinin artırılması için çalışmaların devam ettiği ve 30 yeni kameranın yakın bir tarihte faal olacağı ifade edilmiştir. Her bir yaşam alanında odaların dışını ve avluyu görecektir şekilde

¹² Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik'in 12'nci maddesinin birinci fıkrası: "Bizzat işletilen Merkezlerde, iç ve dış güvenlik hizmeti; genel kolluk birimlerince sunulabileceği gibi, özel güvenlik hizmeti sağlayan kurumlardan hizmet satın alma yoluyla da sağlanabilir."

konumlandırılmış 4 sabit kamera bulunmaktadır. Kamera kayıtlarında yapılan incelemede görüntülerin 6 aya kadar saklanabildiği görülmüştür.

113. Merkezde düzenli olarak güncellenen bir Acil Durum Eylem Planı bulunduğu, bu planın ilgili personele tebliğ edildiği ve plan kapsamında paydaş kurumlarla düzenli olarak tatbikatların gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

A. Değerlendirme

114. TİHEK’in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli, ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Merkez İdaresi tarafından Ziyaret Heyetinin bütün bölümlere erişimi sağlanmış, yabancılarla özel görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemler alınmış ve gerekli bilgi ve belgelere erişim vakitlice sağlanmıştır. Bu çerçevede, Merkez İdaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği iş birliğine açık tutumları Ziyaret Heyeti tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

B. Tavsiyeler

1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

115. Yabancıların Merkeze ilk gelişlerinden itibaren tutulma sebepleri, tahmini kalış süreleri, hakları ve yükümlülükleri konusunda sistematik ve programa bağlı olarak bilgilendirme yapılması ve bu amaçla farklı dillerde yazılı ve görsel materyaller hazırlanması¹³,

116. Darp ve cebir raporuna ek olarak, Merkeze kabul aşamasında yabancılar kan tahlili ve akciğer grafisini içeren kapsamlı bir sağlık taraması yapılması hususunun değerlendirilmesi,

117. Detaylı arama sırasında yabancıların kullanımı için tek kullanımlık önlüklerin hazır bulundurulması ve bu önlüklerin düzenli olarak kullanılması,

¹³ AIÖK, Türkiye 2017 Ziyareti [CPT/Inf (2020) 22] 13], para. 71: “Tüm geri gönderme Merkezlerinde, yabancı uyrukluların Merkeze kabulü sırasında hakları konusunda bilgilendirilmeleri ve bildirim formlarının bir nüshasının yabancılar verilmesi gerekmektedir. Yabancı uyruklu kişilerin okuma yazma bilmemesi veya formun ilgili dilde olmaması durumlarında tercüman yardımıyla yabancılar hakları konusunda bilgi verilmelidir.”

118. Tüm yabancılara girişte hijyenik kit ve battaniye verilmesi ve bu eşyaların verildiğine yönelik kayıtların düzenli olarak tutulması,

119. Yabancıların kişisel eşyalarını koyabilecekleri kilitlenebilir dolaplar sağlanması,

120. Acil durumlarda kullanılmak üzere her odaya acil durum butonlarının kurulması ve kullanıma hazır tutulması,

121. Isı yalıtımı sorununun çözümü için konteynerlerin izolasyonunun güçlendirilmesi, kalorifer sistemlerinin düzenli bakımının yapılması ve odaların yeterli şekilde ısınmasının sağlanması,

122. Tuvalette, tavanda ve zeminde yaşanan su sızdırma sorununun çözülmesi ve bunun neden olduğu sorunların giderilmesi için gerekli çalışmanın yapılması,

123. Banyolardaki kırık duş başlıklarının ve zeminlerde oluşan kırık alanların tamir edilmesi,

124. Kemirgen ve diğer haşerelerle ilgili sorunun giderilmesi için gerekli ve etkili önlemlerin alınması,

125. Odalarda ve mobilyalarda pas oluşan alanların belirlenmesi ve paslanma sorununun giderilmesi için gerekli tedbirlerin alınması,

126. Odalardaki aydınlatma sisteminin iyileştirilmesi, bozuk olan elektrik tesisatlarının tamir edilmesi ve düzenli bakımının yapılması,

127. Düzenli aralıklarla ücretsiz bir temel temizlik seti (yeterli miktarda sabun, çamaşır deterjanı, tuvalet kâğıdı, şampuan, tıraş malzemeleri, diş macunu ve diş fırçası) verilmesi¹⁴ ve yabancıların kişisel temizliklerinde kullanmaları için jilet dağıtım sıklığının artırılmasının değerlendirilmesi ve dağıtılan hijyen malzemelerinin kaydının tutulması,

128. Odalardaki duşlarda sıcak su erişiminin düzenli olarak sağlanması için Merkez kapasitesine uygun olacak şekilde su kazanı sayısının ve kapasitesinin artırılması,

129. Belirli aralıklarla yabancıların kişisel çamaşırlarının yıkanması ve kurutulması amacıyla çamaşırhane oluşturulması¹⁵,

130. Tuvalet ve banyo alanlarına engelli bireylerin kullanımına uygun tutunma barlarının yerleştirilmesi,

131. Cemaat halinde namaz kılan yabancılar için seccade veya hasır temin edilmesi,

¹⁴ Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT), 2011 Yunanistan Ziyareti Raporu, CPT/Inf (2012) 1, para. 38: “İdari gözetim altındaki bütün yabancılara düzenli aralıklarla ücretsiz bir temel temizlik seti (yeterli miktarda sabun, çamaşır deterjanı, tuvalet kâğıdı, şampuan, tıraş malzemeleri ve diş macunu ve diş fırçası) verilmelidir.”

¹⁵ CPT, 2007 Hırvatistan Ziyareti Raporu, CPT/Inf (2008) 29, para. 37: “...Kuruluşa gelen kişilere, uygun olması halinde, kaldıkları süre boyunca kendi kıyafetlerini giyme ve gerekirse bu kıyafetleri yıkama ve tamir ettirme imkânı sunulmalıdır.”

132. Şikâyet prosedürleri konusunda yabancıların bilgilendirilmesi ve Merkezde bulunan dilek ve şikâyet kutularını kullanabilmesi için yabancılara kalem ve kâğıt temin edilmesi¹⁶,

133. Görevli personelin yabancılarla iletişimlerinde nezaket kuralları içerisinde bir dil kullanıma özen göstermesi,

134. Gönüllü geri dönüş yapmak isteyen Suriye uyruklu yabancıların süreçlerinin hızlandırılması,

135. Yemek menülerinde çeşitliliğin ve kırmızı etin artırılması,

136. Haftalık periyotlarla görevlendirilen hekimlerin tedavisi devam eden hastaları birbirine devretmesi için düzenli bir hasta devir sistemi oluşturulması ve bu amaç için sağlık servisine bilgisayar temin edilmesi,

137. Revirin sağlık standartlarına uygun olarak hizmet verebilmesi için uygun önlemler alınması, hijyen koşullarının yükseltilmesi, sterilizasyon prosedürlerinin titizlikle uygulanması ve gerekli malzemelerin temin edilmesi,

138. Revir girişine hasta bekleme alanı oluşturulması,

139. Uygun tedavi yönteminin belirlenebilmesi amacıyla bulaşıcı hastalıkların Çankırı İl Sağlık Müdürlüğüne bildirilmesi ve bulaşıcı hastalığının olduğu tespit edilen yabancılar için karantina odası oluşturulması,

140. Kırmızı reçeteli ilaçların saklanması için kilitli dolap temin edilmesi,

141. Merkez personelinin 6 ayda bir sağlık taramasından geçirilmesi,

142. Temel yaşam desteği ile acil sağlık hizmeti ihtiyaçlarının tespiti ve temininin yapılması,

143. Madde bağımlılığı ile mücadelede koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması ve gerekli eğitimlerin planlanması,

144. Sağlık hizmetleri sırasında yabancıların kendi dillerinde rıza/onam formlarının hazırlanarak etkin şekilde kullanılması,

145. Sağlık kayıtlarının elektronik ortamda düzenli ve eksiksiz olarak tutulması, özellikle hastaneye sevk edilen yabancıların işlemlerinin ayrıntılı olarak kaydedilmesi,

¹⁶ Anayasa Mahkemesi (AYM), *Yusuf Ahmed Abdelazim Elsayad Başvurusu*, Başvuru No: 2016/5604, para. 66: “Dolayısıyla başvurucuların kötü muamele iddialarını resmî makamlar önünde usulüne uygun şekilde ileri sürebilmelerinde destek sağlayacak kişilere (avukat, doktor, aile fertleri vb.) veya materyallere (kalem, kâğıt, mevzuat, sözlük, internet vb.) erişimlerinin tamamen engellenmesi etkili başvuru hakkının ihlaline neden olabilir. Bu engelleme ilgili mevzuatın yetersizliğinden kaynaklanabileceği gibi somut olay kapsamında yetkili makamların keyfi tutumlarına bağlı olarak da gerçekleşebilir.”

146. İlaç dağıtımlarının yalnızca sağlık personeli tarafından yapılması ve ilaç teslimlerinin kontrolünü sağlayacak bir takip mekanizmasının oluşturulması,

147. Yabancıların kişisel ihtiyaçlarını karşılama konularında Merkez İdaresi ile iletişimlerinin güvenlik görevlileri veya "çavuş" olarak ifade edilen kişiler aracılığıyla gerçekleştirilmemesi,

148. Merkezde görevli psikoloğun düzenli aralıklarla yabancılarla görüşmeler gerçekleştirmesi ve uygun grup terapi yöntemlerinin psikososyal destek hizmetlerine dahil edilmesi¹⁷,

149. Çocuklu aileler başta olmak üzere aileleriyle görüşemeyen yabancılara gerekli desteğin sunulması,

150. Kitaplıkta yer alan kitapların çocuk ve yetişkinlere hitap edecek şekilde farklı dil ve türlerde, sayı ve çeşitliliğinin artırılması,

151. Yabancıların spor yaparak zamanlarını daha verimli geçirebilmeleri için gerekli malzemelerin temin edilmesi, kırık potaların ve yırtık filelerin tamir edilmesi,

152. Uygun bir alanda televizyon odası oluşturulması¹⁸,

153. Maddi durumu olmayan yabancılara yapılan kart yardımlarına ilişkin kart dağıtım kaydı oluşturulması,

154. Merkezde kalan müvekkillerine ve Merkez İdaresine yabancıların süreçleri hakkında bilgi vermeyen avukatların tespit edilerek Çankırı Barosu'na iletilmesi hususları tavsiye edilmektedir.

2. Çankırı İl Sağlık Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler

155. Bulaşıcı hastalığı olan kişilerin İl Sağlık Müdürlüğü tarafından düzenli olarak takibinin yapılması, bu hususa yönelik koruyucu ve önleyici sağlık tedbirlerinin alınması, alanında uzman bir hekimin periyodik olarak Merkeze gelmesi,

156. Diş tedavisi amacıyla hastaneye sevk edilen yabancılara yönelik haftanın belirli gün ve saatlerine hasta kotası oluşturulması,

157. Mevcut sağlık personeline yönelik ilkyardım, bulaşıcı hastalıklar, sağlık iletişimi vb. konularda çevrimiçi ya da yüz yüze hizmet içi eğitimlerin verilmesi,

¹⁷ CPT, Finlandiya: 2014 ziyareti, para. 36: “Yabancılara psikolojik destek ve psikiyatrik bakıma yeterli erişim imkânı sağlanmalıdır.”

¹⁸ CPT, Gözetim Altında Tutulan Yasa Dışı Göçmenler, CPT/Inf(2017)3, s. 5. “Göçmenlerin gözetiminde tutulduğu Merkezler bir oturma odası ve radyo/televizyon ve gazete/derginin yanı sıra diğer uygun faaliyet araçlarına (örn. kutu oyunları, masa tenisi, spor), bir kütüphane ve ibadet odasına erişim sağlamalıdır.”

158. İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen sağlık personelinin görevlendirme sürelerinin en az üçer aylık periyotlarla sağlanması hususunda iyileştirilmenin yapılması¹⁹

hususları tavsiye edilmektedir.

3. Çankırı Barosuna Yönelik Tavsiyeler

159. Merkezde tutulan yabancıların avukatlık hizmetinden istenildiği ölçüde faydalanamama konusundaki sorun alanlarının çözüme kavuşturulması için Çankırı Barosu'nun Türkiye Barolar Birliğiyle koordinasyon halinde kalıcı çözümler üzerinde çalışması,

160. Farklı dillerde adli yardım sürecine ilişkin bilgilendirici materyaller hazırlanması ve Merkeze dağıtımının sağlanması²⁰,

161. Yabancı müvekkillerinden ücret aldıktan sonra hukuki süreçleri ile ilgilenmeyen avukatlar varsa tespit edilmesi ve gerekli işlemlerin yapılması

hususları tavsiye edilmektedir.

4. Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğüne Yönelik Tavsiye

162. Merkezde kurs ve eğitim faaliyetlerinin düzenli bir biçimde sürdürülebilmesi için öğretmen görevlendirilmesi; kısa süreli kalan yabancılar için alternatif etkinlik ve kurslar düzenlenmesi

hususları tavsiye edilmektedir.

5. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler

163. Merkezin kapasitesinin üzerinde kişi barındırması nedeniyle, sosyal ve sportif faaliyetlere katılım ile sağlık hizmetlerine erişimde sorunlar yaşandığı göz önünde bulundurularak, kapasite sorununun giderilmesine yönelik çalışmalar yapılması,

¹⁹ Nelson Mandela Kuralları, Kural 25.2: “Sağlık hizmeti, tam bir klinik bağımsızlık içinde hareket eden yeterli personele sahip disiplinler arası bir ekipten oluşacaktır.”

²⁰ CPT, 2017 Türkiye Ziyareti Raporu, CPT/Inf(2020)22, para. 73: “Tüm geri gönderme Merkezlerinde, avukatlık ücretini ödeyemeyen yabancı uyruklular için adli yardım sağlanması da dâhil olmak üzere avukatlık hizmetlerinden etkili bir şekilde yararlanılması için uygun adımların atılması tavsiye edilmektedir.”

164. “İdari Gözetim Altında Bulunan Yabancıların Disiplin Süreci” ile ilgili cezai işlemler hakkında Yönetmelik çalışmasının hızlandırılarak mevzuat boşluğu nedeniyle yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesi²¹,

165. Merkezde idari-geçici görevli olarak çalışan polis memuru ve jandarma personeli yerine ihtiyaç duyulan il göç uzmanı ve uzman yardımcısı sayısının artırılmasının değerlendirilmesi²²,

166. İç güvenlikten sorumlu özel güvenlik görevlilerinin yerine “idari gözetim personeli” meslek grubunun oluşturulmasının değerlendirilmesi,

167. Psikososyal destek biriminin daha iyi hizmet sunabilmesi için psikolog sayısının artırılmasının değerlendirilmesi ²³

hususları tavsiye edilmektedir.

²¹ CPT, 19’uncu Genel Rapor, CPT/Inf (2009) 27, para. 88: “Özgürlüğü kısıtlayıcı tüm Merkezlerde açık ve net bir iç yönetmeliğin olması, gerek yasa dışı göçmenler gerekse personel için yararlıdır. Bu kuralların farklı dillerde hazırlanıp mevcut hale getirilmesi önemlidir. İç yönetmelik, yapısı gereği öncelikle bilgi verici olmalı ve tutukevindeki günlük yaşamla ilgili mesele, hak ve görevleri en geniş yelpazede ele almalıdır. İç yönetmelik ayrıca disiplin prosedürlerini içermeli ve tutuklulara işledikleri iddia edilen ihlal konusunu öğrenme ve empoze edilen tüm yaptırımlara karşı bağımsız bir merciye müracaat etme hakkı sağlamalıdır. Bu tür bir yönetmeliğin bulunmadığı yerde gayriresmi (ve kontrolsüz) bir disiplin sisteminin gelişmesi riski vardır.”

²² Göç İdaresi Başkanlığı Taşra Teşkilatı Birimleri Görev ve Çalışma Yönergesi, Madde 8/A: “(1) Geri gönderme Merkezi bulunan illerde a) Geri gönderme Merkezlerindeki toplam dolu kapasite 100’e kadar ise en az 5 il göç uzmanı yardımcısı yüzden fazla ise her 50 kapasite için ilave bir il göç uzmanı yardımcısı personelinin görevlendirilmesi”

²³ CPT, Finlandiya: 2014 ziyareti, para. 36: “Yabancılar psikolojik destek ve psikiyatrik bakıma yeterli erişim imkânı sağlanmalıdır.”